

Yttrande från Europeiska regionkommittén – En ny giv för energikonsumenterna

(2016/C 240/05)

Föredragande: Michel LEBRUN (BE–EPP), ledamot, kommunfullmäktige, Viroinval**Referensdokument:** Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En ny giv för energikonsumenterna

COM(2015) 339 final

POLITISKA REKOMMENDATIONER

EUROPEISKA REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

1. Europeiska regionkommittén anser att slutkonsumenterna – hushåll, företag och industri – måste kunna dra full nytta av energiomställningen. I detta sammanhang bör strategierna för energihushållning syfta till att ge konsumenterna möjlighet att styra sin egen förbrukning så att de kan utnyttja den nya tekniken för att sänka sina energikostnader och bidra till EU:s ansträngningar att nå de ambitiösa klimatmål som man enades om vid COP21 i Paris. Dessa strategier bör göra det möjligt för dem att delta aktivt på marknaden och få tillgång till effektiva och lämpliga skyddsmekanismer för konsumenterna som kan bli nödvändiga för att bekämpa energifattigdomen.
2. Vi noterar de framsteg som redan gjorts när det gäller rationell energianvändning, minskad förbrukning samt utveckling och spridning av teknik och tjänster som gör det möjligt att förbättra energiförvaltningen på lokal nivå och för slutkonsumenterna, bland annat genom ett frivilligt och dynamiskt europeiskt regelverk. Den framtida lagstiftningen bör uppmuntra medlemsstaterna och de lokala och regionala myndigheterna att fortsätta att arbeta för att förbättra sina resultat när det gäller energieffektivitet, minskade växthusgasutsläpp och utveckling av produktionskapaciteten för förnybar energi, även den decentraliserade produktionskapaciteten.
3. Ett mycket stort antal olika tjänster, tekniska lösningar och tekniker finns redan eller håller på att utvecklas på områdena för styrning av energiförbrukning och laststyrning samt förvaltning av decentraliserad produktion. EU måste prioritera att uppmuntra och stödja utvecklingen av dessa verktyg och bedöma deras relevans och inverkan ur ett energimässigt, ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv samt skapa en lagstiftningsram för dem i syfte att se till att de kan utnyttjas på ett säkert och enkelt sätt till ett överkomligt pris.
4. Vi vill med detta yttrande bidra till den bredare diskussionen om en ramstrategi för energiunionen och vi välkomnar många av huvudbudskapen i meddelandet om en ny giv för energikonsumenterna (COM(2015) 339 final), som lägger grunden för en energiunion med medborgarna i centrum som gör det möjligt att skydda de mest utsatta konsumenterna. Vi uppmanar kommissionen att inom fastställda tidsgränser följa upp detta meddelande genom att anta och genomföra specifika och konkreta initiativ på de områden som beskrivs i meddelandet med vederbörlig hänsyn till de lokala och regionala myndigheternas intressen och erfarenheter.
5. ReK upprepar i detta sammanhang att åtgärderna i det tredje energipaketet, direktivet om energieffektivitet och direktivet om alternativ tvistlösning måste genomföras fullt ut.

6. Kommittén rekommenderar att kommissionen ingående granskar de utmaningar, hinder och möjligheter som energikonsumenternas konkreta deltagande på energimarknaderna innebär, i syfte att få en heltäckande bild av deras situation och de eventuella svårigheter som de ställs inför och som kan kräva ytterligare stödåtgärder från EU:s, medlemsstaternas, de lokala eller regionala myndigheternas eller civilsamhällesorganisationernas sida.

7. ReK betonar de lokala och regionala myndigheternas viktiga roll när det gäller att genomföra EU-lagstiftningen på området, tillhandahålla och finansiera infrastruktur för distribution, mätning och styrning av efterfrågan på energi, förvalta den decentraliserade produktionen och sprida god praxis som tagits fram på lokal och regional nivå samt informera och ge råd till energikonsumenterna. Kommittén vill därför vara delaktig i alla etapper av utarbetandet av EU:s framtida politik på området.

8. ReK upprepar i detta sammanhang att all framtida lagstiftning som rör styrning av energiefterfrågan, decentraliserad produktion av förnybar energi och skydd av konsumenter och deras rättigheter måste baseras på subsidiaritetsprincipen. Kommittén uppmanar EU att ta vederbörlig hänsyn till de lokala och regionala myndigheternas befogenheter i syfte att se till att de har möjlighet att agera på en nivå som fullt ut respekterar subsidiaritetsprincipen.

9. ReK upprepar att kommittén önskar fortsätta att bidra till förberedelserna inför och arbetet inom Medborgarnas energiforum och delta aktivt i utarbetandet av EU:s politik, genom att lägga fram rekommendationer om såväl de senaste initiativen som framtida initiativ och deras sociala och ekonomiska påverkan på den lokala och regionala nivån.

10. Vi välkomnar att kommissionen hänvisar till borgmästaravtalet⁽¹⁾. Undertecknarna av avtalet, dvs. lokala och regionala myndigheter i hela EU, är verkliga förebilder när det gäller en hållbar energiförbrukning och på frivillig basis främjar de god praxis i fråga om egenproduktion av energi från konsumenterna. Fler än 180 ReK-ledamöter företräder redan undertecknare av borgmästaravtalet, och kommittén är angelägen om att främja borgmästaravtalet både bland sina egna ledamöter och i sina kontakter med lokala och regionala myndigheter i och utanför EU. Kommittén upprepar dock att borgmästaravtalet inte företräder alla europeiska lokala och regionala myndigheter. Det får inte förekomma någon diskriminering gentemot andra initiativ som ger städerna möjlighet att nå ambitiösa mål⁽²⁾.

11. Europeiska kommissionen måste också hänvisa till "Pact of Islands", ett initiativ som liknar och löper parallellt med borgmästaravtalet och omfattar fler än hundra öar som undertecknat det. Öarnas myndigheter utför inom ramen för detta ett viktigt arbete för att senast 2020 uppnå EU:s hållbarhetsmål.

12. ReK upprepar att kommittén vill vara företrädare inom de viktigaste energitillsynsmyndigheterna på EU-nivå (Acer) och på nationell nivå⁽³⁾.

13. Kommittén påpekar att man vid fastställandet av nya mål i fråga om efterfrågestyrning och produktion av förnybar energi samt vid inrättandet av eventuella relaterade ekonomiska instrument måste respektera proportionalitetsprincipen. Kommissionen måste beakta de konsekvenser som nya åtgärder kan få för de lokala och regionala myndigheterna, deras budgetar och deras administrativa och operativa kapacitet samt tillämpa försiktighetsprincipen i alla skeden av diskussionerna och ta hänsyn till de särdrag och särskilda problem som varje typ av enhet ställs inför. ReK understryker att försiktighetsprincipen, en grundsten i EU:s miljölagstiftning, även bör tillämpas på EU:s energipolitik.

14. När det gäller energiinfrastrukturen anser kommittén att man för att öka konsumenternas egenmakt och ansvar för sin egen energiproduktion skulle kunna tillhandahålla smarta nät och mätare till ett rimligt pris (under förutsättning att slutkonsumenternas ekonomiska intresse tillgodoses). Dessa måste vara kostnadseffektiva, effektiva, kraftfulla när det gäller att förhindra bedrägerier, användarvänliga, säkra och anpassade till konsumenternas behov och förväntningar när det gäller information samt deras möjlighet att styra sin förbrukning och minska sina energikostnader.

⁽¹⁾ Se även ENVE-VI/005.

⁽²⁾ Se punkterna 25 och 31 i ENVE-VI/006.

⁽³⁾ Se även ENVE-VI/003, punkt 57.

15. ReK betonar den viktiga roll som de systemansvariga spelar, i synnerhet systemansvariga för distributionsnäten, i samband med utvecklingen av smarta nät på lokal nivå, installation och förvaltning av smarta mätare samt utveckling av lösningar på nya flexibilitetsbehov (när det gäller utvinning och inmatning), som är avgörande för att marknaden ska fungera väl i framtiden. Vi noterar kommissionens avsikt att uppmärksamt följa genomförandet av befintliga EU-standarder för smarta mätare, smarta nät och informationshantering, och vi håller med om att datatillgången måste vara "ändamålsenlig" och "icke-diskriminerade" för kunden och tredje parter som utses av kunden. Vi ser fram emot utvecklingen av den rättsliga ram som behövs i anslutning till strategin för den digitala inre marknaden och översynen av EU:s allmänna uppgiftsskyddsförordning.

16. I många regioner medför införandet av ny teknik betydande kostnader pga. av att energiinfrastrukturen är föråldrad eller saknas helt. Det är därför nödvändigt att på lokal eller regional nivå ta fram en metod för att fastställa fördelningen av kostnader mellan tjänsteleverantörerna, konsumenterna och de lokala och regionala myndigheterna samt det stödbelopp som finns tillgängligt för att finansiera investeringarna. Övergången måste ske på ett sätt som i slutändan medför sänkta kostnader för konsumenterna. Samtidigt anser kommittén att det är mycket viktigt att på ett korrekt sätt informera konsumenterna för att bemöta eventuella farhågor som de har samt för att berätta om fördelarna med tekniken och omfattningen av det bidrag som den skulle kunna ge, i syfte att minska motståndet mot det nya.

17. Kommittén välkomnar att kommissionen uppmärksammar den specifika frågan om energifattigdom, som utgör en särskild utmaning för många lokala och regionala myndigheter eftersom den måste hanteras inom ramen för både socialpolitiken och energipolitiken. Vi uppmanar kommissionen att gå längre än bara en förbättrad datainsamling och att arbeta för en bred gemensam definition av energifattigdom och en lämplig handlingsplan, med utgångspunkt från idén att tillgång till energi är en grundläggande social rättighet.

18. ReK framhåller betydelsen av finansiering från Europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi) i samband med genomförandet av den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa och åtgärder för att öka energieffektiviteten.

19. ReK uppmanar EU och medlemsstaterna att skapa ett regelverk som gynnar såväl energikonsumenterna som "prosumenterna" och andra energileverantörer som aktivt deltar på konsumentmarknaderna för energi. Det är också nödvändigt att säkerställa tillräcklig finansiering som är lättillgänglig för de lokala och regionala myndigheter som bidrar till energiomställningen i riktning mot hållbara och inkluderande konsumentmarknader för energi.

Förbättring av konsumenternas informationstillgång

20. För att verkligen öka konsumenternas egenmakt betonar ReK att det krävs att man ökar allmänhetens medvetenhet genom lämpliga åtgärder, t.ex. installation av smarta mätare med information som är tillgänglig för konsumenterna, rationell energianvändning, miljöskydd – i synnerhet förbättring av luftkvaliteten – och bekämpning av den globala uppvärmningen. Dessa åtgärder för att öka medvetenheten bör omfatta tydlig och fullständig information om de alternativ som finns på ett sätt som ger konsumenterna möjlighet att välja en hållbar energiförsörjning och energiförvaltning till ett överkomligt pris.

21. Vi betonar vikten av att säkerställa att kunderna har tillgång till enkel, tydlig, fullständig, tillräcklig, säker, tillförlitlig, gratis och oberoende energiinformation, både när det gäller utbud, avtal och konsumenternas rättigheter och skyldigheter och när det gäller produkter och tjänster, inklusive europeiskt och nationellt stöd, som kan hjälpa dem att minska sin förbrukning och sina energikostnader samt att förvärva och driva egna anordningar för energiproduktion. Detta omfattar behovet av riktad information till de mest utsatta konsumenterna (inklusive dem som har begränsad kunskap om eller tillgång till elektronisk kommunikation), i lämpligt format.

22. Med tanke på att de lokala och regionala myndigheterna befinner sig närmast medborgarna kan de grundläggande stöd och råd till konsumenterna och skapa förutsättningar som främjar initiativ på lokal nivå. För att de lokala och regionala myndigheterna ska kunna utnyttja sin potential på detta område fullt ut och ta fram innovativa lösningar behöver de dock extra resurser.

Anpassning av efterfrågan

23. Vi föreslår att man antar nya krav och incitament för de systemansvariga för överförings- och distributionsnät för att öka flexibiliteten i energinäten genom smarta system, energilagring och omställning mellan energibärare.

24. Det är viktigt att skapa rättvisa konkurrensvillkor för alla framtida aktörer som producerar och distribuerar energi och/eller tillhandahåller nya tjänster, i syfte att exempelvis göra det möjligt att skapa nätflexibilitet och integrera energi som produceras av "prosumenter" (däribland aggregatorer).

25. Vi vill rikta kommissionens uppmärksamhet på att energipolitiken bör bidra till att minska energikostnadernas andel av hushållens och företagens budgetar och därmed deras slutliga kostnader. I detta sammanhang är kommittén oroad för att anpassningen av efterfrågan, i vissa fall, skulle kunna leda till att konsumenterna ställs inför förändringar på grossist- och konsumentmarknaderna som medför kraftiga prisökningar som konsumenterna inte kan hantera. Prismodeller med garanterade och långsiktiga priser bör erbjudas för att skydda konsumenterna mot prisinstabilitet. Konsumenterna bör även informeras om hur man använder och drar nytta av variabla börsnoterade tariffer.

Att göra det lättare att byta leverantör

26. ReK instämmer i att dessa problem i vissa fall kan leda till ett marknadsmisslyckande i energisektorn och att bristen på konkurrenskraft kan bli ett allvarligt hinder för en mer konsumentinriktad marknad. Vi anser dock att regleringsåtgärder endast bör vidtas med vederbörlig hänsyn tagen till de olika berörda aktörernas specifika behov, däribland lokala och regionala myndigheter och utsatta konsumenter.

27. ReK beklagar att det fortfarande är svårt, tar lång tid och innebär en överdrivet byråkratisk process att byta leverantör och uppmanar de olika tillsynsorganen att säkerställa efterlevnaden av gällande lagstiftning om villkoren för byte av leverantör.

28. Vi stöder kommissionens åtagande att se till att alla konsumenter får tillgång till minst ett "oberoende och verifierat jämförelseverktyg". Dessa verktyg måste vara tydliga, fullständiga, tillförlitliga, oberoende, användarvänliga och kostnadsfria. De bör göra det möjligt att jämföra befintliga avtal med erbjudanden på marknaden. Eftersom leverantörerna tenderar att diversifiera sitt utbud genom att inkludera tjänster i energiavtalen måste man i jämförelseverktygen kunna jämföra de olika "paket" som erbjuds, samtidigt som det ska vara möjligt att enbart jämföra "energileveransdelen" mellan paketen.

29. Vi föreslår att energitillsynsmyndigheter, lokala och regionala myndigheter och konsumentorganisationer tar initiativ till informationskampanjer om leverantörsbyte. I dessa kampanjer skulle man kunna hänvisa till befintliga jämförelseverktyg.

30. Europeiska kommissionen och de nationella och regionala tillsynsorganen bör se till att förfarandena för att byta leverantör fungerar smidigt, och konsumenterna – särskilt de mest utsatta – bör ha tillgång till lämplig rådgivning om val av leveransavtal och få hjälp med att byta leverantör och/eller avtal.

31. EU bör anta en ambitiös lagstiftning när det gäller att minska övergångstiden för kunden från en leverantör till en annan och automatisera övergångsprocessen.

32. ReK anser att frågor som rör affärsmetoder och direktförsäljning inom energileveransområdet bör regleras bättre på EU-nivå i syfte att minska prisinstabilitet och eliminera allt missbruk på detta område. I detta sammanhang uppmanar kommittén eftertryckligen till ett fullständigt genomförande av direktivet om otillbörliga affärsmetoder och direktivet om konsumenträttigheter.

33. Man bör reglera och främja gemensam upphandling av energi för offentliga institutioner, hushåll och företag. Sådana upphandlingar kommer att förbättra marknadens funktionssätt, säkerställa rätten till tillgång till energi för alla och underlätta denna tillgång genom att på ett effektivt och varaktigt sätt minska energikostnaderna för konsumenterna.

Att göra energiräkningarna lättare att förstå och jämföra

34. EU bör granska energiräkningarnas olika beståndsdelar för att ta fram en modell som omfattar ett antal standardiserade komponenter som är begripliga, tydliga och jämförbara på EU-nivå, vilket skulle göra det möjligt för konsumenterna att optimera sin energianvändning. ReK stöder i detta avseende initiativet från Council of European Energy Regulators som syftar till att föreslå harmoniserade definitioner av de olika delar som ska ingå i energiräkningarna.

35. I samband med denna standardisering bör man inkludera ett krav på att den slutliga räkningen ska innehålla information om de kostnadsfria verktyg och tjänster som finns tillgängliga för att jämföra utbudet samt information och stöd till hushåll och företag när det gäller skydd av konsumenträttigheter.

36. Vi uppmanar medlemsstaterna att ta fram verktyg och tjänster som gör räkningarna lättare att förstå för hushåll och företag så att de kan analyseras. Vid behov bör man också ge slutkunderna råd och stöd för att rätta till de felaktigheter som konstaterats eller för att hjälpa dem att hitta leveransavtal som är bättre anpassade till deras behov.

37. Räkningar och all annan information från leverantörerna till slutkunderna bör kunna skickas i den form som kunderna önskar, antingen per post eller elektroniskt, utan någon diskriminering.

38. Det är ofta de sårbara konsumenterna som har svårast att avgöra vilka anbud som är de mest fördelaktiga i det mycket stora utbudet, och de ber ofta om hjälp av den styresnivå som ligger närmast. Kommittén uppmanar därför EU att stödja de lokala och regionala myndigheterna i utvecklingen av stödsystem på energiområdet om detta inte hanteras av medlemsstaterna.

Att förbättra mätaravläsningen

39. Konsumenterna bör enkelt ha tillgång till sina mätaravläsningar, i olika form (direkt via den smarta mätaren, på internet, via en detaljerad redovisning av energiräkningen varje månad, genom individuell information osv.).

40. ReK påpekar att konsumenterna bör ges begriplig information om hanteringen av mätaravläsningar och användningen av deras förbrukningsuppgifter, så att de får reda på vilka uppgifter som kommer att samlas in och lagras, hur ofta detta sker och hur länge uppgifterna sparas.

41. Man måste på EU-nivå anta ett strikt ramverk för säkerhet och integritetsskydd när det gäller mätaruppgifter.

Att stödja och övervaka utvecklingen av smarta mätare, forskning och innovation

42. ReK upprepar att man bör påskynda inrättandet av intelligenta system, både på nätnivå och på producent-/konsumentnivå för att optimera hela systemet och tillämpningen av smarta mätare, som är viktiga beståndsdelar i en effektiv styrning av efterfrågan, med ett aktivt deltagande av konsumenterna.

43. Kommittén efterlyser en strikt ram på EU-nivå för införandet av smarta mätare och val av användningsområden och funktioner för dessa, och påminner samtidigt om att syftet med införandet är att rationalisera och minska energikonsumtionen. I detta sammanhang betonar kommittén att man bör göra en utvärdering av all ny teknik som ska införas som standard innan den antas, med avseende på dess eventuella energimässiga, ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter.

44. Vi uppmanar EU och medlemsstaterna att prioritera tillämpad forskning när det gäller styrning, minskning och förskjutning av elförbrukningen samt laststyrning, införande av smarta, säkra, tillförlitliga och kostnadseffektiva system för avläsning, distribution och överföring samt industriella och privata lagringssystem.

45. ReK betonar att städernas utveckling och drift har en enorm inverkan på efterfrågan på energi, eftersom de står för mellan 60 och 80 % av världens energiförbrukning och ungefär samma andel av koldioxidutsläppen. Ett europeiskt innovationspartnerskap för smarta städer och samhällen samt andra affärsmodeller och innovativa finansieringsmetoder skulle därför kunna spela en viktig roll för att stödja införandet av smart teknik på energiområdet.

Att göra det möjligt för lokala och regionala myndigheter och medborgare att delta på energimarknaderna

46. ReK finner det beklagligt att kommissionen i sitt meddelande endast erkänner de lokala och regionala myndigheternas roll i snävt avgränsade sammanhang såsom när det gäller att "öka konsumenternas deltagande" och särskilt i anslutning till borgmästaravtalet, och inte inbegriper de lokala och regionala myndigheterna som aktörer exempelvis i de allmänna slutsatserna, där man anger att ytterligare insatser behövs "i medlemsstaterna, och [genom] initiativ där industrin, konsumentorganisationer och nationella tillsynsmyndigheter samverkar". Vi uppmanar därför kommissionen att mer övergripande ta med det lokala och regionala perspektivet i sina framtida åtgärder på detta område, inte minst rollerna som energiproducenter och energileverantörer.

47. ReK anser att smarta mätare även kan vara ett viktigt verktyg för att ta itu med frågan om energifattigdom, men påminner om att det är viktigt att se till att tekniken för smarta mätare inte leder till orimliga kostnader för konsumenterna och/eller en överdriven begränsning av deras energianvändning.

48. ReK uppmanar EU och medlemsstaterna att se till att lokala och regionala myndigheter samt lokala energiföretag har tillgång till tillräcklig och lättillgänglig finansiering för att genomföra politik och projekt på området för energieffektivitet och produktion och användning av förnybar energi, till exempel för att tillhandahålla energirådgivning. Kommittén uppmanar EU att integrera denna aspekt i alla framtida finansieringsprogram på detta område.

49. Kommittén föreslår att man skapar en tydlig ram, som ger enkel tillgång till smarta nät för energi som produceras av konsumenterna, vilket skulle underlätta och förkorta de tidskrävande förfarandena för utfärdande av licenser och tillstånd och undanröja de övriga administrativa och rättsliga hinder som hindrar en effektiv konkurrens.

50. Vi uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att skapa en lämplig rättslig ram för att garantera rättvisa konkurrensvillkor för prosumenter, som är nya marknadsaktörer, och införa tillräckliga incitament och nödvändiga garantier för att stimulera decentraliserad förnybar egenförbrukning och skäligen ersättning för energiproduktion.

51. ReK konstaterar att det finns en rad exempel på god praxis i fråga om konsumenters deltagande i en bra styrning av förbrukningen och en decentraliserad produktion av förnybar energi. Vi betonar ReK:s betydelse för utbytet av bästa praxis.

52. Kommittén betonar särskilt den enorma potential som finns för enskild och kollektiv egenproduktion av förnybar energi på lokal nivå, och uppmanar EU att analysera de lagstiftningsmässiga och finansiella hinder och de hinder som är kopplade till behovet av att anpassa de befintliga elnäten till mekanismer för egenförbrukning som begränsar utvecklingen av dessa initiativ samt att vidta åtgärder för att undanröja dem. I detta sammanhang konstaterar ReK att begreppet ägarskap är viktigt för att på ett effektivt sätt involvera allmänheten i energiomställningen, och anser att särskild uppmärksamhet bör ägnas konsumenterna som inte har de ekonomiska resurser eller praktiska möjligheter som krävs för att investera i teknik för egenproduktion. Kommittén vill också framhäva den viktiga roll som lokala och regionala myndigheter har när det gäller att organisera och stödja lokala initiativ för kollektiva, kooperativa eller självförsörjande system för energiproduktion, distribution och konsumtion av energi.

53. ReK välkomnar initiativet från Medborgarnas energiforum, men betonar att det vore önskvärt att inrätta andra regelbundna strukturer och mekanismer som gör det möjligt för energikonsumenterna att framföra sina synpunkter i ett tidigt skede och därigenom påverka de val som görs avseende energimarknaderna.

Bryssel den 7 april 2016.

Markku MARKKULA

*Europeiska regionkommitténs
ordförande*
